

هێرشى بەردەوامى میلیشیایان بۆ سەر پیشەسازی نهوت و گاز

27-06-2022

نووسەرەکان

مەحمود بابان

کورتە : هێرشى گرووپە چەكدارە عێراقییه "لە یاسا دەرچوووەکان" بۆ سەر پیشەسازی نهوت و گاز لە هەریمی کوردستان لە زیادبووندان، هێرشەکان چوونەتە قوناخیکەوێه کەوا بەگۆڕەى زانیارییهکان، کۆمپانیایان بە کەمترین هێزی مرویی "Man Power" درێژە بە کارەکانیان بەدەن و هەلۆهسته لەسەر فراوانکردنی کارەکانیان بکەن.

هېرشى گرووپه چه كداره عىراقىيه "له ياسا ده رچوووه كان" بۆ سهر پيشه سازى نهوت و گاز له ههرىمى كوردستان له زيادبووندان، هېرشه كان چوونه ته قوناخىكه وه كهوا به گوڤره زانيارىيه كان، كۆمپانىيان به كه مترين هيزى مروى "Man Power" دريژه به كاره كانيان بدن و هه لوهسته له سهر فراوانكردى كاره كانيان بكن. به گوڤره زانيارىيه كان، ئىستا كۆمپانىيايه كى وهك داناگاز له كىلگه كۆرمۆر كه مترين كارمهندى هېشتوووه ته وه ئويش تهنيا بۆ ئوهى ئاستى به رهه مهينانى وهك ئوهى هه به بهرده وامبىت، كه ئه مهش به دلنبايه وه ته گهر ههنگاوى خىراى بۆ نه گيرىته بهر، ئهوا له لايهك كاريگه رى تهواوى له سهر كارى فراوانكردى به رهه مهينان و كاركردى كۆمپانىيان له ههرىمى كوردستان هه به و، له لايهكى ديكه شه وه، له وانه به مهترسى گه وهى مروى، ئابوورى و ژينگه يى بۆ ههرىمى كوردستان دروست بكات.

پيويسته هه لوهسته جىدى له سهر هېرشه كانى ئه م دوايهى سهر پالاوگه نهوتىيه كان و كىلگه كازى كۆرمۆر بكرىت، ئه ويش بۆ ئه وهى پيش له روودانى كاره ساتى گه وه بگيرىت، چونكه له ئه گه رى روودانى ههر جۆره ته قينه وه به كى بچووك له ئه مباره كانى نهوت ياخود گاز، ئهوا كاره ساتى گه وه رى له رووى ژه هراووبوونى ئاو، خاك و ههوا روودهات، كه كاريگه رى تهواوى له سهر دانىشتووانى ناوچه كانى نزيك كىلگه كان و پالاوگه كان و ده وره به ريان ده بىت. ئه مهش سهره راي زيانه ئابوورىيه كان كه سه تان مليون دۆلار ده بىت و ده توانىت ژىرخانىكى گه وه رى پيشه سازى نهوت و گازيش له ناو به رىت كه چه ندين سانه دروست ده كرىت.

له راستىدا، له ئه گه رى روودانى ههر كاره ساتىكى له وشىوه به دا ههرىمى كوردستان توانا به كى لوجىستى پيشكه وتووى نيه و ته نانهت عىراقىيش ئه و توانا به كى نيه تا وه كو كۆنترۆلى بكن. ههروهك چۆن له كاتى ته قانده وهى بيه نهوته كانى گه ياره له لايه ن داعشه وه، كه لوپه ل و ناميرى پيويست له كوڤته وه هينراو، دواى نزيكه 8 مانگ كۆنترۆل كرا. ئه مهش سهره راي ئه وهى كه ده يان مادده ي زيانبه خشى وهك دووانه ئوكسىدى كاربۆن، سولفهر، نيكل و هتد به ههوا، ئاو و خاكى ناوچه كه دا بلبووه وه.

هه ربۆيه ش له م روانگه به وه پيويسته هه لوهسته له سهر هېرشى گرووپه چه كداره كان ياخود ههر هيزىكى ديكه نىوخۆى بكرىت، بۆ پيشگيرى له روودانى كاره ساتى مروى، ئابوورى و ژينگه يى هيجكار گه وه نهك تهنيا بۆ ههرىمى كوردستان بگه ره بۆ تهواوى عىراق. له م راپۆرتهدا به هه لوهسته كردن له سهر ليكه وته كانى ئه گه رى رووداوىكى له وشىوه به، دووباره هه لوهسته له سهر زيانه كانى عىراق له ته قانده وهى كىلگه نيهوتى گه ياره له سهر رووه وه ده كه ين و ئامازه به كاريگه رىيه كانى ئه م هېرشانه له سهر داهاتووى پيشه سازى نهوت و گاز له ههرىمى كوردستان ده كه ين.

زيانه مروى، ئابوورى و ژينگه ييه كان

قه باره ي زيانه كان به نده به ئه گه رى رووداوه كه وه، چ له كىلگه يه كى كازى و نهوتى ياخود ههر جۆره رووداوىكى ديكه. ليره دا بۆ روونكرده وهى زيانه كان، وهك نمونه به ك هه لوهسته له سهر زيانه كانى كىلگه نيهوتى گه ياره له لايه ن داعشه وه ده كه ين. [1] كه له كاتى كه وتنه وهى ئاگره كه، به هۆى نه بوونى كه لوپه لى پيويست، بۆ ماوه ي زياتر له هه شت مانگ ئاگره كه بهرده وامبوو كه بووه هۆى بلبوونه وهى ژه ر له خاك، ههوا و ئاوى ناوچه كه دا، كه وا خه ملىنراوه 133 مليون تۆن كازى زيان به خشى دووانه ئوكسىدى كاربۆنى له ههوا بلبووكردىته وه، كه ئه مهش به قه د دهردانى دووانه ئوكسىدى كاربۆنى و لآتىكى وهك به ليجكايه. سهره راي دهردانى كازىكى ديكه ژه هراوى وهك سولفهر دايوكسايد [2]. ههروهها، به هۆى نه بوونى كه لوپه لى پيويست له عىراق، له كاتى بلبوونه وهى هه والى ئاگره كه، و لآتى كوڤت رايگه ياند كهوا كه لوپه ل و ناميرى پيويست ره وانه ي عىراق ده كات و، رۆژى 2-ى كانوونى يه كه مى 2016 ناميرى تايبه ت به كوژانده وهى ئاگرى كىلگه نهوتىيه كان له و لآتى كوڤته وه گه بشتنه عىراق [3].

كاره ساتى ته قانده وهى كىلگه نهوتىيه كانى گه ياره له لايه ن داعشه وه، كه دواى نزيكه هه شت مانگىك كۆنترۆل كرا، جگه له سووتانى كىلگه نهوتىيه كه كه له سه رده مى داعش ئاستى به رهه مهينانى 30 هه زار به رميل نهوت بووه و له و كاته دا پىرايووه ئاستى به رهه مهينان بۆ سه روو 200 هه زار به رميل به رزبكرىته وه، زۆر بووه و به هۆى ئه و ئاگره وه:

له رووى مروىيه وه:

- ژيانى 15 هه زار دانىشتووى گه ياره كه وته مهترسىيه وه.
- سه تان كهس به هۆى ئاگر و دووكه له وه ماله كانيان گواستنه وه. [4]
- دانىشتووانى موسل كه تهنيا 40 كىلۆمه تر له سه رچاوه ي ئاگره كه وه دووربوون، كهوته بهرده م مهترسى ته ندروستى. به پنى

- نەتەۋە بەگرتتوۋەكان بەھۆى ئاگرەكەۋە مليۇنان كەس توۋشى گازى ژەھراۋى بوون. [5]
- ژمارەيەكى زۆرى خەلك كېشەى ھەناسەدان و ھەوكردى سىيەكانيان بەھۆى بىلەۋوونەۋەى دوۋكەل و گازى ژەھراۋى بۇ دروستبوو، بەتايىبەتى مندالان. ئەو كاريگەرييانە تەنانت دواى كۆنترۆلكردى ئاگرەكەش بەردەوام بوون [6].
- بىلەۋوونەۋەى نەوت و گاز بە خاك و ھەودا بەھۆى تەقېنەۋەكەۋە [7]

لەرۋى ئابورېيەۋە

- ۋەزارەتى نەوتى عىراق زىانە مادىيەكانى بە سەتان مليۇن دۆلار خەملىاند.
- لەكۆى 50 بېرى نەوت، 18 دانەيان سوتىنران لەلايەن داعشەۋە، بەلام 34 يان زىانيان بەركەوتبوو. [8]
- بەھۆى بىلەۋوونەۋەى دوۋكەل و پىسبوونى خاكەۋە، دەيان مەر مرداربوون.
- بەرھەمى سەۋزە و بەرېوومەكانى دىكە توۋشى زىان بوون بەھۆى ترشەباران لە ئەنجامى بىلەۋوونەۋەى دوۋكەل و گازە زىان بەخشەكانى ۋەك دوۋانەئۆكسىدى گۆگرد بە ئاسمانى ناۋچەكەدا.
- نەبوونى بەرھەمھىنانى نەوت بۇ ماۋەى دوو سال. پلانى سەرھەتايى بەرھەمھىنانى نەوت بوۋە بە رۇژانەى 120 ھەزار بەرمىل نەوت، بەلام لە 2021 دا تەنيا 55 ھەزار بەرمىل نەوت بەرھەمھاتوۋە [9].

لەرۋى ژىنگەيىۋە

- بۇ ماۋەى زياتر لە چەندىن مانگ نەتوانرا ئاگرەكە كۆنترۆلكرېت و دوۋكەل روۋبەرى زياتر لە 250 كىلۇمەتر چوارگوشەى بۇ ماۋەى 21 رۇژ داپۇشبوو.
- نىزىكەى 20 ھەزار مەتر دوۋجا خاك بەھۆى ئاگرەكە و بىلەۋوونەۋەى نەوتەۋە زىانى بەركەوت. [10]
- سوۋتانى كېلگە نەوتىيەكان بوۋە ھۆى بىلەۋوونەۋەى ماددە زىان بەخشەكان لە ھەوا، خاك و ئاۋدا.
- بوۋە ھۆى پىسبوونى ئاۋى روۋبارى دىجلە.
- زىانى بە كشتوكالى ناۋچەكە گەياند و بوۋە ھۆى كەمبوونى بەروبوۋمى كشتوكالى.
- لەناۋچوونى سامانى ماسى و زىندەۋەرە ئاۋىيەكان لەناۋ روۋبارى دىجلەدا.
- ئىرك سۆلەھىم، سەرۋكى بەرنامەى ژىنگەى نەتەۋە بەگرتتوۋەكان "بەردەۋامبوونى ئاگرەكەى ۋەك رەچەتەيەك بۇ كارەساتىكى درېژخايەنى ژىنگەى" لىكداۋەتەۋە كە كاريگەرييەكى بۇ ماۋەيەكى درېژخايەن دەمىنېتەۋە [11].
- كەۋنەۋەى ئاگر لە كېلگە نەوتى و گازىيەكان دەبېتە ھۆى دەردانى گازە زىان بەخشەكانى ۋەك كاربون داۋوكسىد، نايترۇجىن داۋوكسىد، سولفەر داۋوكسىد، ھەرۋەھا ماددە زىان بەخشەكانى ۋەك نىكل، فاندېۋم و لىند. [12]

بەرزبوونەۋەى ئاستى مەترسىيە ئەمىنيەكان و لىكەۋتەكانى بۇ پىشەسازى نەوت و گاز

لە ئادار 2022 ھەۋە تاۋەكو رۇژى 26 ى حوزەيرانى 2022، بەگشتى 1 جار ھىرشى موۋشەكى كراۋەتە سەر ژىرخانى پىشەسازى نەوت و گازى ھەرىمى كوردستان (پالۋگە و كېلگەى گاز). دوو مەترسىدارترىنيان ئەۋەى رۇژى 1 ى ئايار 2022 بوو كە ئەمبارىكى نەوتى كۆمپانىي كىرگۈپى لە پالۋگەى كەۋرگوسك گرتەۋە، كە تەنيا پارچەيەكى موۋشەك بەر بەشى سەرھەۋەى ئەمبارىكى نەوت كەوت. ئەگەر ئەو پارچەيە بەر بەشى خوارەۋەى ئەمبارەكە كەۋتتوۋايە ئەۋا كارەساتىك روۋىدەدا كە نەدەتوانرا بە ئاسانى كۆنترۆل بكرېت، بەلام خۇشبەختانە تونرا كۆنترۆل بكرېت. ھەرۋەھا، لە ماۋەى تەنيا 72 كاژېردا سى جار كېلگەى گازى كۆرۈمۈر كراۋەتە ئامانچ.

كېلگەى كۆرۈمۈر لە 2007 ھەۋە پەرەى پىدراۋە و ئىستا كار لە بەشى فراۋانكردى بەرھەمھىنان و لىدانى بېرى نوچ دەرېت، ئەم ھىرشانە لەكاتىكدايە بەپنى زانىاريەكان لەم رۇژانەدا يەكەم بېرى گاز لە كۆى ھەشت بېرى نوچ تەۋاۋكراۋە، ئەۋىش ۋەك بەشىك لە پلانى بەرزكردەۋەى ئاستى بەرھەمھىنان تاۋەكو نىسانى 2023، بەلام ھىرشەكان بوۋنەتە ھۆى كەمكردەۋە و "راگرتن" ى كارەكانى فراۋانكردى ئاستى بەرھەمھىنان.

خالىكى دىكە كە كۆمپانىيا نېۋخۇبى و نېۋدەۋلەتتەيەكان گرنكى پىدەدەن ھەلسەنگاندنى مەترسىيەكانە (Risk assessment) ھەربۇيەش ئىستا مشتومرې كشانەۋە و راگرتن ياخود درېژدەدان بە كارەكان ھاتوۋەتە پىشەۋە، چونكە ئىستا لە راپورتى ھەلسەنگاندنى

مەترسىيەكان دا، جگە لە مەترسى سىياسى بەھۆى بىرپارەكانى دادگاى فیدراللى و وەزارەتى نەوتى عىراقەوہە كە ماوہەكە ھاتوونەتە پىشەوہە، مەترسىيە ئەمنىيەكانىش كە پىشتەر و لە راپۆرتەكانىندا لەپىش 2019ەوہ لەخوارەوہى لىستەكەدا بوون، ئىستا ھاتوونەتە سەرەوہى لىستەكەوہ.

بەرزبوونەوہى مەترسى ئەمنى، تەنیا كارىگەرى لەسەر كارکردنى كۆمپانىا ئىخوۋى و ئۆدەوئەتتەكان نىيە، بەلكو كارىگەرىيەكى تەواوېشى لەسەر ھاتنى وەبەرھىنانى دەرەكى و كارى ئىستاي پىژوئەكانى فراوانکردن و خەرجى وەبەرھىنانى كۆمپانىاكان لەو كىلگەنەى كارى تىدا دەكەن ھەيە، بۇ نموونەش ئىستا دانەگاز كە پلانى لىدانى ھەشت بىرى نوۋى ھەبوو بۇ بەرزکردنەوہى بەرھەمھىنانى گاز بۇ 250 مىليۇن پى سى جاي دىكە لە نىسانى 2023دا، ئەوا ئىستا پىداچوونەوہ دەكات و ئاستەنگى ھاتوونەتە پىش لەپووى كارکردنى شارەزايانى بيانى و تەنانتە كارمەندەكانى خۆپشەوہە، بۇيە بە كەمترىن كارمەند كارەكانى بۇ مانەوہى ئاستى بەرھەمھىنان وەك ئەوہى ھەيە بەرپىدەكات.

لەراستىدا خۆپىندەوہى جياواز بۇ ئامانجى ھىرشەكان چە سىياسى، چە ئابوورى و چە ئەمنى بىت دەكرىت، بەلام كەوتنەوہ خوارەوہى مووشەك لە نىزىك پالوگەى كار لە كەورگوسك، كە تواناي پالوونى 90-120 ھەزار بەرمىل نەوتى بەگوڤرەى كوالىتى نەوتەكە ھەيە و ئىستا بە قۇناخىكى نموونەى لە پىشكەوتنى تەكنەلوژيا بۇ پالوونى نەوت تىدەپەرپىت، ھەر رووداوىك زىانى گەورەى مىلياران دۆلار دەكات، ئەمە جگە لە پالوونى نەوت و دابىنکردنى بەنزىن بۇ بازارى ناخوۋى ھەرىمى كوردستان و بۇ پارىزگاكانى دىكەى عىراق.

بەپنى زانىرىيە كۆكراوہەكان خەرجىيەكانى پالوگەيەك بۇ پالوونى 1 بەرمىل نەوتى رۇژانە 25 ھەزار دۆلارە، واتە كىلگەى كەورگوسك كە تواناي 100 ھەزار بەرمىل نەوتى خاوى ھەيە، سەرمايەكەى دەگاتە نىزىكەى 2.5 مىليار دۆلار*^[3]. واتە ئەگەر ئەو ھىرشە بەر يەكىك لەو ئەمبارانە ياخود بۆرىيەكانى گواستنەوہە يان تاوہرەكانى پالوونى نەوت بۇ بەرھەمەكانى نەوت، لەسەر و ھەموويانەوہ ئەمبارەكان و بۆرى گواستنەوہى بەنزىن لەنىو پالوگەكەدا بكتەوتايە، ئەوا زىانەكان جگە لە مىلياران دۆلار، سەتان كارمەندى كۆمپانىا كە ھاوونىشتمانىيانى دەورەووبەرى دەگرتەوہ، بۇيەش پىويستە رىگەيەك بگىرپتەبەر!

لەپوويەكى دىكەوہە، مووشەكبەربانکردنى سى رۇژى رابردووى كىلگەى گازى كۆرمۇر لەوانەيە ئەوہ دەرېخت كە ئامانجەكە ھىشتنەوہى ھەرىمى كوردستان و تەنانتە عىراق لەو ئاستى بەرھەمھىنانەى ئىستاي بەنزىن و گاز و بەردەوام پىشتەستىن بە گاز و بەنزىنى ھاوردەكراوہ. بۇ نموونە عىراق لە 1ى كانوونى دووہى 2022 بۇ 31ى ئادار 2022 بە بەھاي 1.204 مىليار دۆلار بەنزىن و بە بەھاي 272 مىليۇن دۆلار گازى ھاوردەكردوہ^[4]، ھەرەوہا لە 2021دا بە بەھاي 2.54 مىليار دۆلار بەنزىن، 657 مىليۇن دۆلار گازى ھاوردەكردوہ، لەبەرئەوہش بەنرخى پالپىشتى لە بازاردا دەيفرۇشپتەوہ، تەنیا لە سى مانگى يەكەمى ئەمسال دا بە بەھاي 618 مىليۇن دۆلار زىانى بەركەوتوہ^[5]. ھەرىمى كوردستانىش رۇژانە تەنیا بۇ بەنزىن پىويستى بە پىنج بۇ شەش مىليۇن لىترە^[6]، كە دوو لەسەر سى ئەمەش لە دەرەوہ ھاوردە دەكرىت، بەتايبەتېش لە ئىرانەوہ ھاوردەى دەكات. ئا لىرەوہيە كە جەيمس جىفرى لە پانىلىكى پەيمانگەى واشنتن لە وەلامى پرسىارىك دا سەبارەت دوابىن ھىرشى سەر كىلگەى كۆرمۇر، گوتى " ئىران پلانى داگىرکردنى ھەموو عىراق و گوشار خىستەسەر پىشەسازى نەوتى لە ھەولپىر ھەيە."^[7]

ھەرەوہا ئەم گوشارانەش لەكاتىكدان كە پىشەسازى نەوت و گازى ھەرىمى كوردستان و كۆمپانىا ئۆدەوئەتتەكان بە قۇناخىكى سەخت دا تىدەپەرپىن بەھۆى بىرپار و بەبانامەكانى دادگاى فیدراللى عىراق و وەزارەتى نەوتى عىراقەوہە، ھەر لەبەرئەوہش ماتىو زەيس، جىگرى سەرۇكى كۆمپانىاي HKN و جىگرى سەرەكى يارىدەدەرى وەزىرى پىشوووى وەزى ئەمريكا لەراپۆرتىكدا سەبارەت ھىرشەكان، ئامازە بە ئاستى مەترسىيەكانى سەر پىشەسازى نەوت و گازى ھەرىمى كوردستان كردوہ، مەترسىيەكانى لە ئاستىكى ئىخوۋىيەوہ بردووەتە ئاستىكى ئۆدەوئەتى بەتايبەتېش لەپووى بەرھەمھىنانى نەوت و ھەناردەكردنەوہ دەلەيت "دوو ئالپىنگارى گەورە لە ھەرىمى كوردستان دەتوانن كارىگەرى زياتر لەسەر بازارى نەوت دابىن، كە تاوہكو ئىستا لەلەيەنى سىياسىيەوہ تارادەيەكى زۇر وەك ھەرەشە دەستىشان نەكراون، كە ئەوانىش بەردەوامبوونى ھىرشەكانە بۇ سەر پىشەسازى نەوت و گاز و ھەولەكانى وەزارەتى نەوتى عىراقە لە ھەمبەر ھەرىمى كوردستان، لە ئەگەرى يەكلايىكردنەوہى كەبىسى دادگاىي حكومەتى عىراق كە لەسەر توركىا لە دادگاى فەرەنسا تۇمارى كردوہ، كە بىرپارە لە مانگى تەممووز بىرپارى لەسەر بدرىت. ئىستا حكومەتى عىراق چاوپەوانى بردنەوہى دەكات، لەوانەيە ئەوكاتىش توركىا بەھۆى گوشارەكانەوہ ھەناردەكردنى نەوتى ھەرىمى كوردستان رابگرىت، ئەگەر وابىت ئەوا رۇژانە 450 ھەزار بەرمىل نەوت لە بازاردا دەسپرتەوہ ياخود كەم دەكات، ئەمەش كارىگەرىيەكى گەورەى لەسەر نىخەكان لە بازار دەبىت، چونكە دوو ھىندەى ئەو بىرەيە كە ئۆپىك پلەس بىرپارىداوہ بۇ مانگى تەممووز و ئاب زىادى بكات و بىخاتەرەو، بەشكىكىشە لە ئەجىنداي سەردانى جۇ بايدىن بۇ رىاز لە مانگى داھاتوودا"^[8].

لهسهرهتادا، ئهگهر مهترسییهکانی ئهم هێرشانه تهنیا وهک کارتیکی گوشار یاخود دروستکردنی تهنگزهیهک لیکدراپیتهوه، ئهوا پیویسته له ئاداری ئهمسالهوه ههلهستهی جیدی لهسهر بکریت، چونکه پێی ناوهته قوناخیکی نوێ و له ئایاری 2022وهه راستهوخۆ ژێرخانی پیشهسازی پالوتنی نهوت و له رۆژانی رابردووش دا ژێرخانی بهرههههینانی گاز و سههرچاوی دابینکردنی کارهباي دانیشتووای کردووهته ئامانج.

ههریوهش وهکو لهسهرهوه ئامازهی بۆ کراوه زیانه مرۆیی، ئابووری و ژینگهیهکانی لهم دۆخه ئیستا ههریمی کوردستان و عێراق پێیدا تیدهپهڕیت زۆر گهوره دهبیته، که زیانهکانیشی تهنیا به ئیستاهه سنووردار نابیت و بگره کاریگری گهوره لهسهر ههوا، خاک، ئاو و ناوچهکانی دهووبهری دهبیته و لهوانهیه سهتان مال بههۆی لیکهوتنهکانی کۆچ بکهن و سهتان ههزار کهس لهپووی تهندروستییهوه کیشهیان بۆ دروستبیت، ئهمه جگه له زیانه راستهوخۆ مرۆپیهکان، ئابوورییهکان و ژینگهیهکان لهکاتی روودانی رووداوهکهدا. ههریوهش پیویسته بۆ پیشگیری له روودانی کارهساتیکی لهو شیوهیه باشتروایه کهوا:

- ریگهیهکی نوێ بۆ مامه لکردن لهگه ل هێرشهکان بگریته بهر.
- حکومهتی عێراق، ناوهنده سیاسییه عێراقیهکان، دهولهتانی دراوسێ له مهترسییهکان ئاگادار بکریتهوه.
- ئامیڕ و کهرهستهی پیویست بۆ کۆنترۆلکردنی ههر رووداویکی نهخۆزراو دا بین بکرین.
- ههولهکان یهکیخرین بۆ ریگریکردن له روودانی کارهساتیکی لهوشیوهیه.
- هاوئاههنگی لهگه ل کۆمپانیا نیودهولهتیهکان بکریته و ناوهنده جیهانییهکان له مهترسی ئهگهری رووداویکی لهو شیوهیه ئاگادار بکریتهوه.

ههروهها، ئهوانه هێرشهکان دهکهن ناسنامهیان ون بیته یاخود دیاریته، لهوانهیه لیکدانهوهیان بۆ روودانی کارهساتهکانی پشت تهقاندنی مووشهکهکان نهکردبیتهوه، ئهگینا زیانه مرۆیی، ئابووری و ژینگهیهکان نهوهکو تهنیا حکومهت و دهسهلاتداران و دانیشتووای ئهوا ناوچانه بگریتهوه، بهلکو ئاو، ههوا و خاکی عێراقیش دهگریتهوه، ئهوکاتیش هیچ کام لهو زیانانه لهوانهیه نهتوانیته قهرهبوو بکریتهوه!

لهکۆتاییدا لیکهوتنهکانی ئهم هێرشانه نهک تهنیا کاریگری دهکاته سههر پیشهسازی نهوت و گازی ههریمی کوردستان، بگره عێراقیش دهخاته قوناخیکی نویه لهپووی کارکردنی کۆمپانیا نیودهولهتیهکان.

فووتنۆت

[1]

<https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-fires-al-qayyarah-oil-field-nineveh-governorate-between-18-july-2016-and-7-january>

[/https://www.climatechangenews.com/2017/08/23/photos-reveal-iraq-oil-fires-burning-behind-isis-retreat](https://www.climatechangenews.com/2017/08/23/photos-reveal-iraq-oil-fires-burning-behind-isis-retreat) [2]

<https://www.rudaw.net/sorani/middleeast/iraq/031220161> [3]

[/https://time.com/4542032/iraq-mosul-isis-qayyarah-mosul-oil-fires-sulfur](https://time.com/4542032/iraq-mosul-isis-qayyarah-mosul-oil-fires-sulfur) [4]

[5]

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/mosul_env_health_hazards_report_final_8nov.pdf

https://diyaruna.com/en_GB/articles/cnmi_di/features/2017/02/21/feature-02 [6]

<https://paxforpeace.nl/media/download/pax-report-living-under-a-black-sky.pdf> [7]

<https://www.rudaw.net/english/business/27092018> [8]

[/https://www.iraq-businessnews.com/list-of-oil-and-gas-fields-in-iraq/oil-and-gas-fields-qayara](https://www.iraq-businessnews.com/list-of-oil-and-gas-fields-in-iraq/oil-and-gas-fields-qayara) [9]

<https://paxforpeace.nl/media/download/pax-report-living-under-a-black-sky.pdf> [10]

[11]

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/mosul_env_health_hazards_report_final_8nov.pdf

<https://paxforpeace.nl/media/download/pax-report-living-under-a-black-sky.pdf> [12]